

David Hume - klasik liberalismu

27.dubna 2007 Marek Loužek

David Hume žil v letech 1711-1776. Na univerzitu v Edinburgu byl přijat již ve 12 letech. Zde zdokonalil svou latinu a naučil se řecky. V 26 letech napsal během pobytu ve Francii své dílo „Pojednání o lidské přirozenosti“. Nikdy se neoženil. Dvakrát se Hume ucházel o akademickou katedru, ale marně. Přijal proto místo knihovníka v Edinburgu. Měl přístup k pramenům, čehož mistrně využíval.

Huma proslavily šestisvazkové „Dějiny Anglie“, které mu zajistily i hmotný blahobyt. Jeho další život byl bohatý na úspěchy a pocty. K jeho dalším dílům patří „Morální a filozofické eseje“ (1741-42), „Politické rozpravy“ (1752), „Rozmluvy o přirozeném náboženství“ (1779), „Zkoumání o lidském rozumu“ (1748), „Zkoumání o principech morálky“ (1751).

Skeptik a agnostik

David Hume rozvinul britský empirismus do skutečné krajnosti. Svět kolem nás je jen sledem našich představ. Pozorujeme-li nějaký proces poprvé, vůbec nevíme, zda máme před sebou kauzální spojitost anebo nahodilé setkání dvou jevů. Příčinná souvislost je jen produktem naší mysli. Naše vědění o přírodních dějích, o souvislosti mezi vnímanými fakty, není přísně vzato žádné vědění, nýbrž představa.

Pro tyto své postoje se stal Hume představitelem novověkého skepticismu a agnosticizmu. Pozoruhodná je rovněž Humova etika. Místo toho, aby zkoumal, jaká morálka má být, spíše pozitivně zkoumal, jak se vytváří mravní soudy. Mravní je to, co je užitečné, aniž by to omezovalo zájmy a tužby druhých. Svou etikou Hume ovlivnil utilitarismus a liberalismus.

Liberalismus Hume ovlivnil i v oblasti politické, neboť jeho empirismus vede k odmítání jakéhokoli dogmatismu. Podle Huma se každý režim vyvíjí přirozeně tak, že se přizpůsobuje ekonomickým změnám a není správné uměle vytvářet lepší režim, který by jej nahradil. Pokusy reformovat společnost, které se odchyľují od dlouhodobých tradic a zvyků, skončí neúspěchem.

Náboženství je podle Huma rysem lidské přirozenosti. Považuje jej za projev lidských tužeb a úzkostí. Náboženství podle něj nevzniká z důvodů čistě intelektuálních, nýbrž z bázně. Odmítal víru v zázraky. Byl dokonce obviněn z hereze, ale obhájil se tím, že je ateista a proto se na něj nevztahuje jurisdikce církve.

Předchůdce klasické ekonomie

Humovy práce zasáhly i do ekonomie. Byl to právě on, kdo formuloval základy kvantitativní teorie

peněz, díky níž obhájil neutralitu peněz. Podle Huma se zvýšení množství peněz v oběhu promítne vždy do růstu cen, bez ohledu na to, odkud jsou do ekonomiky peníze přidávány. Hume se nestal zakladatelem nové ekonomické školy, jako se to podařilo jeho příteli Adamu Smithovi, ale byl významným předchůdcem klasické ekonomie.

Pomocí kvantitativní teorie se Humovi podařilo vyvrátit mylné tvrzení merkantilistů o aktivní obchodní bilanci. Hume ukázal, že nemá smysl snažit se o aktivní obchodní bilanci a tím hromadit v zemi stále větší množství kovů. Díky přílivu drahých kovů do země se totiž zvýší cenová hladina, což sníží mezinárodní konkurenceschopnost. Mezinárodní obchod není hrou s nulovým, nýbrž s kladným součtem, protože prospívá blahobytu všech. Politická stabilita je pro Huma podmínkou hospodářského rozkvětu země, ovšem jde o stabilitu pevné moci vyvážené ekonomickou svobodou. Hume ukázal důležitost právního státu a v politice apeloval na umírněnost. Podporoval svobodu, byla mu blízká demokracie. Byl optimistou, věřil ve společenský pokrok: západní společnosti se podle něj vyvíjejí od „barbarismu“ k „civilizaci“.

Škola přirozených zákonů, k níž se David Hume hlásil, považovala lidskou společnost za něco, co je součástí přírody. V lidské společnosti podle ní panují přírodní zákony, které jsou nezávislé na vůli panovníka a jsou neměnné. Přesvědčení, že bez aktivních zásahů dokáží přírodní zákony udržovat a obnovovat přirozenou společenskou a přírodní rovnováhu, se stala základem klasického liberalismu.

David Hume (1711-1756)

- *skotský filosof, ekonom a historik*
- *představitel empirismu a skotského osvícenství*
- *dílo: Morální a politické eseje, Politické rozmluvy, Pojednání o lidské přirozenosti*